

Eörsi István: Tölgyessy él!

Ülésezik a Fidesz-frakció. Orbán Viktor miniszterelnök a frakciótagok támogatását kéri újsütetű törvényjavaslatához, mely arról kíván intézkedni, hogy az öt bíráló budapesti újságírók kedden és csütörtökön délután négy és hat óra között ne mehessenek át a Nagykörúton. Ehhez speciálisan preparált mágneses csík viselésére kell kötelezni őket, és a körúti fákat és oszlopokat is el kell látni megfelelő technikai berendezéssel, mely központilag hozható működésbe a kitzűzött időben. Ha valamelyik megjelölésre kötelezett újságíró megszegné a rendelkezést, felberregne a körút a Margit hídtól a Petőfi hídig, és külön e célra kiképzett rendőrök lefülelnék a törvényszegőt.

A javaslatot általános helyeslés fogadta. Csak Sasvári Szilárd kérdezte meg az öt olyannyira jellemző kritikai szellemben, melyben az alkotói kombináció a bátorsággal egyesült, hogy nem volna-e hatékonyabb a rendszer, ha a szóban forgó újságírók ruhájába bevarrt mágneses csíkot elektromos berendezéssel kombinálnák, mitől is a törvény megszegői áramütésben részesülnének. Az első lépést Sasvári elgondolása szerint hatvan voltal lehetne díjazni, és aztán háromlépésenként 15 voltal lehetne növelni az adagot. A miniszterelnök biccentett, mire a frakció tapsviharban tört ki. Varga Mihály is támogatta a tervezetet, de izgalomtól kissé elakadó hangon annak a reményének adott kifejezést, hogy a Fidesz technikai szakértőinek sikerül valami olcsó találmánnyal realizálniuk az elgondolást, minthogy ez sem a belügyi, sem a kulturális, sem a közlekedési tárca költségvetésében nem szerepel. Hozzászólását mély csönd fogadta, mire Varga még egyszer hangsúlyozta, hogy egyetért a javaslattal. A frakció ezután egyhangú határozatot hozott.

Ilyesfajta szatírán törtem múlt héten a fejem. Azért árulom el, hogy ez szatíra, mert különben szóról szóra elhinné a tisztelt olvasó. Az Élet és Irodalomban megírtam, hogy Orbán Viktor arra akarta rávenni az általa még mindig kancellárnak tekintett Kohlt, miszerint intézné el, hogy ne Magyarország lépjen be az Európai Unióba, hanem megfordítva, az Európai Unió Magyarországra. És mi volt a hatás? Számos olvasóm nevetés helyett faggatni kezdett értesüléseim forrása felől. A miniszterelnök voluntarizmusa elérte azt a fokot, hogy szatíra már nem szárnyalhatja túl valóságos állapotát. Mégis megpróbálkoztam volna egy ilyen írással, ha gondolatmenetemnek azon a pontján, ahol a frakciónak szavaznia kell a törvényjavaslat betervezéséről, eszembe nem jut Tölgyessy Péter.

Vajon hogyan viselkedne ebben a szituációban Tölgyessy Péter, a Fidesz-frakció tagja?

Éppen ezen törtem a fejem, amikor egy ismerősöm felhívott, hogy

megtudakolja tőlem Tölgyessy Péter telefonszámát. Valaki - ha jól értettem, egy cseh politológus - egyebek közt azért utazott ide, hogy beszéljen velem, de a Fidesz központjában nem mondták meg a számát. Nyilván így reagált a Fidesz (vagyis más szóval Orbán Viktor) a *Kalandozások kora* című Tölgyessy-cikkre, mely a Magyar Nemzet karácsonyi számában jelent meg. Ha így áll a dolog, akkor Tölgyessyvel nem szavaztathatom meg Orbán útszéli törvényjavaslatát. Döntsek úgy, hogy Tölgyessy tartózkodásával szavazták meg ezt? Esetleg távollétében? Vagy odáig is elmehetek, hogy Tölgyessy ellenzavazatával fogadták el? Nem tudtam határozni, ezért lemondtam a satírjáról. Ehelyett újból elolvastam a *Kalandozások korát*.

Mintegy három hónappal ezelőtt azért bíráltam Tölgyessyt, mert a társadalmi folyamatok mély, tartalmi elemzése helyett, ami hajdanában legfőbb erőssége volt, a történések taktikai aspektusát elemzi csupán. Nem érdekelték például Simicska és Gansperger kinevezésének okai, sem a demokratikus politizálás légkörét mérgező morális következményei, pusztán az, hogy e kinevezési gyakorlat "újra egyesíti és ellentámadásra sarkallja a későkádári elitet". Mivel a kormányzatot csak taktikai szempontból bírálta, megengedhette magának azt a megállapítást is, miszerint "Orbán Viktor az első, aki valóban a modern tömegdemokrácia körülményeihez igazodva működteti a hatalmi intézményeket".

Új cikkében Tölgyessyt a kormányzati arrogancia felgyorsuló tempója arra kényszeríti, hogy visszataláljon régi erényeihez. Megállapítja, hogy a Fidesz politikáját „alapjában véve egyetlen ember alakítja”. Ez az ellenféllel szemben szinte mindent megenged magának, és így „*hazánk kormányozhatóságát veszélyezteti*”. (Kiemelés Tölgyessytől.) „Lépéseivel elment az írott jog szerinti *legszélső mezsgyéig*, sőt esetenként készséget mutatott a jogállami határok feszegetésére is.” Nem a demokratikus intézmények kerülnek ily módon veszélybe Tölgyessy szerint, hanem „tovább sérülhet a politikai kultúra”, és véglegesen kettészakadhat a közélet, így hát a Fidesz elnöke „egyre kevésbé lehet az egész nemzet miniszterelnöke”. Ez európai integrációnk akadályává válhat, mert a különféle megfigyelők majd „az egész országot a kétes hírű demokráciák közé sorolják”. A karácsonyi cikk Orbán- (vagyis Fidesz-)bírálatát áthatják a hadi metaforák. Ez a kormányzás háborús állapotokat teremtett, a kormányzatról „a hódító lovas népek” jutnak Tölgyessy eszébe, amelyek nem éltek túl a kalandozások korát.

A karácsonyi cikknek azok a kitételei, amelyek a miniszterelnök teljesítményét taglalják, aligha egyeztethetők össze a korábbi, 1998. szeptember 26-i cikk újult megállapításaival, amelyek közül egy különlegesen odaadót idéztem is már. Ha Orbán Viktor valóban a modern tömegdemokrácia körülményeihez igazodva működtetné a hatalmi intézményeket, akkor nem veszélyeztetné hazánk kormányozhatóságát, nem kerülne konfliktusba alkotmányos hatalmi

ágakkal és így tovább. Feltűnő azonban, hogy Tölgyessy (*mint minden olyan ideológus, aki nézeteinek fejlődését kizárólag a maga kontinuitásában szeretné szemlélni, és ezért kiküszöböli belőle a töréseket és ugrásokat*) lesújtó, sőt helyenként megsemmisítő bírálata ellenére orrát befogva minduntalan lehajol, hogy elhelyezze csodálatának koszorúját a miniszterelnök immár némelyest csatakos szobrának talapzatára. Mindenesetre most már nem teljesítményét dicséri (erről nem kevésbé lesújtó a véleménye, mint nekem), hanem képességeit: gyorsaságát, elszántságát, taktikai érzékét, karizmatikus hatását.

Vele ellentétben úgy vélem, hogy az elvont tehetség más erények híján kontraproduktív. Nem Orbán Viktor századunkban az első, és nem is ő a leghatásosabb azok közül, akik értettek ahhoz, hogy akarattal lelkesedést keltsenek követőikben. Talán igaza van Tölgyessynek abban, hogy „Orbán Viktor tehetsége nélkül a Fidesz 1990-ben aligha került volna be az Országgyűlésbe, és biztosan nem kormányozna ma”. De tehetségében nincs erkölcsi erő arra, hogy ellenálljon a saját hatalmának. Ki van szolgáltatta neki, és ez ellen semmit sem tehet. Csak friss példa erre esete a Néprajzi Múzeummal. Megkíván egy palotát, erre tüstént kiköltöztetné a benne elhelyezett múzeumot. Még az sem jut eszébe, hogy a kiköltözött múzeumnak is be kell költöznie valahova. A közfelháborodás és a közröhej hatására kitalálja, hogy a neki mindenben tökéletesen alárendelt házelnök nyomására hozta meg döntését. Hahaha! Nem a kormány költöztetésének terve volt rossz, hanem a múzeum épülete. Bizottságot alapítat, mely nem az ő állapotát vizsgálja meg, hanem a múzeumét. Hahaha! Ezt a sok sületlenséget aztán feltárlja Kondor Katalinnak a Kossuth rádióban. Kondor Katalin igen kedves kolléga, ő nem neveti el magát, és a világért sem alkalmatlankodna kellemetlen kérdésekkel, ellenkezőleg, csupa olyan kérdést tesz fel, amelyben már benne rejlik a válasz. Pár nap múlva ki is nevezik a Kossuth adó új vezetőjének.

Tölgyessy Péter azért nem bírja áthidalni a szakadékot, mely a miniszterelnök elvont tehetsége és konkrét tettei között tátong, mert politikusként csaknem reménytelen helyzetbe lavírozta magát. A szabaddemokratákat nemcsak azért hagyta el, mert e párt többi vezetője összefogott ellene, és kirángatta pártelnöki székéből, hanem főként azért, mert ő a demokratikus ellenzék pártállamellenes tradícióihoz csatlakozott, és nem egy olyan szervezethez, mely koalícióra lép Horn Gyulával. Ez a döntése morálisan, sőt politikailag is érthető és indokolható. Tölgyessy sokáig nem választott új pártot. Csak akkor csatlakozott a Fideszhez, a tavalyi választás előtt az utolsó pillanatban, amikor el kellett döntenie, hogy visszavonul-e az aktív politizálástól. Ebben az időben a szabaddemokratákból kiábrándult választók nagy tömegei éppen arra kerestek bizonyítékot, hogy a Fidesz nem köt szövetséget a jobboldalnak azokkal a figuráival, akik a liberális férgeket a legszívesebben kiirtanák, és akik, ha rajtuk állna, nyergük alatt, a

csekk-könyvük és a fenekük között puhítanak Európát. Ezeket nyugtatta meg Tölgyessy, amikor elfoglalta a Fidesz-lista ötödik helyét. Szerintem nem lehetetlen, hogy ez a lépése döntötte el a választásokat. Az SZDSZ mondjuk három százalékot veszített ily módon, a Fidesz pedig ugyanennyit nyert, és ez összesen hat százalék. De még ha túlzok is, Tölgyessynek tudnia kell, hogy roppant felelősség terheli. Ez magyarázza kritikájának élességét, de azt is, hogy miért ragaszkodik ahhoz a fikcióhoz, miszerint Orbán rendkívüli tehetsége reményforrás.

Egyszer találkoztam az utóbbi időben Tölgyessy Péterrel. „Az a különbség köztünk – mondta –, hogy te annak drukkolsz, hogy minél rosszabbul kormányozzon a Fidesz, én meg annak, hogy minél jobban.” Bágyadtan tiltakoztam. Pedig elmesélhettem volna, hogy a választás éjszakáján, noha kétségbe ejtett a szabaddemokraták vereségének mértéke, hirtelen ujjongó öröm fogott el, hogy most legalább négy évig nem kell látnom Horn Gyula képét. Noha meg voltam róla győződve, meg is írtam a két választási forduló között, hogy kormányváltás esetén az egyik tolvajbanda helyett egy másik kerülne előnyösebb helyzetbe, azt reméltem, balgán, hogy a Fidesz-kormány a demokratikus formákat és játékszabályokat nem kevésbé tartja be, mint elődje, és hogy a hatalom sáncait belülről még nem ismerő fiatal politikusok személyükben talán kevésbé korruptak, mint évtizedes gyümölcsöző kapcsolatokkal rendelkező kollégáik zöme. Négy év alatt - gondoltam - a szabaddemokraták is visszatálnak régi, de még mindig időszerű témáikhoz, és kidolgozzák a piacgazdaság olyan stratégiáját, amely még összeegyeztethető valahogy az e párt hagyományait meghatározó szociális lelkiismerettel. Elhatároztam tehát, hogy nem lépek fel az új kormányfő, vagyis a kormány ellen, amíg nem ad rá lényegbevágó okot. Csakhogy az okok – mint ezt Tölgyessy Péter is tanúsítja karácsonyi cikkében – hamar előálltak. Így hát nekiláttam, és publicistaként csakugyan vígan vágom a rendet, vagyis virulok, mint tők a napon. Állampolgárként azonban bánattal tölt el ez a virulás. Szeretném, ha nem a legszegényebbek rovására csökkentenék a középrétegek terheit, ha a különféle rendőrségeket nem bűnöző-hírben álló emberek irányítanák, ha nem az én adómból fizetnék a vallásoktatást, ha a budapesti választások eredményei ellenére felépülne a négyes metró és így tovább. Szeretném a jelenlegi miniszterelnököt kevesebb vizolygással nézni és hallgatni, mint elődjét. Egyszerűen szeretném, ha nem tálalnának elem ennyi magas labdát. Tölgyessy élt, Tölgyessy él (mint karácsonyi cikke is bizonyítja), de vajon fog-e élni Tölgyessy politikai értelemben? Vagy felcsap független kommentátornak? Elmegy tudósnak? Merre viszi (ha viszi) őt az elemzés ördöge, amikor majd maradéktalanul megszabadul az illúziójától, hogy a politikus személye különválasztható a teljesítményétől?